

Warszawa, 06-04-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.071.5.2023.MD/AT

Pan

Przemysław Czarnek

Minister Edukacji i Nauki

Ministerstwo Edukacji i Nauki

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w nawiązaniu do pisma z dnia 18 stycznia 2023 r. (znak: DWEW-WSPE.4035.143.2022.KT), dotyczącego **projektu rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie niektórych publicznych placówek systemu oświaty**, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.) , mając na uwadze trwające prace nad projektem, **uprzejmie przedstawiam następujące uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich.**

Jak stanowi § 27 ust. 1 zdanie drugie ww. projektu rozporządzenia: „Ustalając skład grupy wychowawczej uwzględnia się indywidualne potrzeby rozwojowe i specyficzne problemy wychowawcze wychowanków”. Nie przewidziano natomiast dotychczasowego wymogu, aby w ramach jednej grupy wychowawczej znajdowali się wychowankowie w zbliżonym wieku. Zdaniem Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej jako: KMPT), w okresie pomiędzy 10. a 18. rokiem życia różnica w rozwoju

emocjonalnym, fizycznym (w tym seksualnym) jest tak znaczna, że może rodzić ryzyko poważnych nadużyć. Z doświadczenia KMPT wynika, że dość powszechnym zjawiskiem w placówkach wychowawczych i resocjalizacyjnych są próby podwyższenia swojej pozycji socjometrycznej w grupie poprzez przechwalanie się przez nieletnich popełnionymi przez nich czynami karalnymi, aktywnością seksualną lub doświadczeniami z przyjmowaniem substancji odurzających. Nieletni są skłonni również do podawania nieprawdziwych informacji lub ich ubarwiania, pozostając w przekonaniu, że zyskają w ten sposób szacunek innych wychowanków. Zjawisko to może jeszcze przybrać na sile w przypadku znacznych różnic wiekowych, gdy potrzeba zaznaczenia pozycji przez młodszych wychowanków będzie większa. Uzasadnione byłoby zatem przywrócenie w § 27 ust. 1 projektu przesłanki dotyczącej kompozycji grup wychowawczych w oparciu o zbliżony wiek jej wychowanków.

Projekt rozporządzenia w § 30 ust. 4 zawiera regulację dotyczącą zapewnienia wychowankom opieki w trakcie nocy. Regulacja taka była zawarta także w poprzednim, nieobowiązującym już rozporządzeniu¹. Tak jak dotychczas, opiekę taką mają sprawować co najmniej dwie osoby – w tym jeden wychowawca – w przypadku placówki, w której przebywa do 36 wychowanków. W przypadku, gdy w młodzieżowym ośrodku wychowawczym przebywa więcej niż 36 wychowanków, liczbę osób sprawujących opiekę w porze nocnej zwiększa się co najmniej o jedną osobę na każdych kolejnych 36 wychowanków. Zatem w placówce, w której przebywa 72 wychowanków, opiekę powinny sprawować trzy osoby.

Z rozmów z pracownikami placówek wychowawczych, jakie przedstawiciele KMPT przeprowadzali w ostatnich latach, wynika, że liczba ta jest niewystarczająca. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że choć w rozporządzeniu wyznaczono jedynie minimalny standard w tym zakresie, to w większości placówek stanowi on regułę. Opisany problem jest szczególnie widoczny w placówkach, w których grupy wychowawcze znajdują się na różnych piętrach budynku lub w miejscach znacznie od siebie oddalonych. W sytuacji nagłej, w przypadku wybuchu paniki, brak nadzoru może prowadzić do tragicznych konsekwencji, dlatego w ocenie KMPT konieczne jest

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (Dz. U. poz. 1606 ze zm.).

zwiększenie liczby pracowników sprawujących opiekę w porze nocnej przynajmniej o jedną osobę.

W projekcie rozporządzenia zrezygnowano ponadto z dotychczas obowiązującej regulacji przewidującej, że: „Podmioty sprawujące instytucjonalną pieczę zastępczą nad wychowankiem zapewniają wychowankowi podczas pobytu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym i ośrodku rewalidacyjno-wychowawczym pokrycie kosztów wyżywienia, o których mowa w ust. 1, oraz zaopatrzenia wychowanka w odzież, obuwie, środki czystości i środki higieny osobistej oraz leki, okulary, podręczniki i pomoce szkolne, a także kieszonkowe”. Wobec powyższej zmiany przepisy projektowanego rozporządzenia w żaden sposób nie regulują kwestii ponoszenia opłat oraz zabezpieczania potrzeb nieletnich będącymi podopiecznymi placówek opiekuńczo-wychowawczych podczas pobytu w ośrodkach wychowawczych.

W uzasadnieniu projektu wskazano, że „przepis upoważniający, zgodnie z którym rozporządzenie ma określić rodzaje i szczegółowe zasady działania placówek publicznych, o których mowa w art. 2 pkt 3, 7 i 8 ustawy, i warunki pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz może określić wysokość i zasady odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach, nie daje podstaw do regulowania tego rodzaju obowiązku podmiotu sprawującego instytucjonalną opiekę zastępczą nad wychowankiem w związku z jego pobylem w ww. ośrodkach. Kwestia ta powinna być przedmiotem regulacji przepisów dotyczących instytucjonalnej opieki zastępczej”.

Twierdzenie, że obecne upoważnienie do wydania rozporządzenia nie daje podstaw, by regulować tę kwestię w akcie wykonawczym, może skłaniać do dyskusji. Wydaje się, że uregulowanie tej materii w projektowanym rozporządzeniu nie stanowiłoby wykroczenia poza granice upoważnienia ustawowego.

Przed wszystkim jednak trzeba zauważyć, że ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.) nie zawiera odpowiednich przepisów we wskazanym zakresie. Brak odpowiedniej regulacji w projektowanym rozporządzeniu w sprawie niektórych publicznych placówek systemu oświaty, przy jednoczesnym braku innej podstawy do wydatkowania takich środków przez placówki opiekuńczo-wychowawcze, sprawi, że nieletni, którzy są podopiecznymi tych placówek, zostaną *de facto* pozostawieni bez

wsparcia finansowego. Należy podkreślić, że środki, o których mowa, służyć mają zabezpieczeniu najbardziej podstawowych potrzeb życiowych, takich jak m.in. wyżywienie, odzież, obuwie, środki czystości i środki higieny osobistej, leki, okulary, podręczniki i pomoce szkolne.

W związku z powyższym, w przypadku uznania, że wskazana kwestia powinna zostać uregulowana w innym akcie wykonawczym, odpowiednie zmiany powinny zostać wprowadzone niezwłocznie, w szczególności z uwagi na fakt, że **moc obowiązująca rozporządzenia, które dotychczas regulowało funkcjonowanie placówek wychowawczych, wygasła 2 marca br.**

Będę wdzięczny za uwzględnienie powyższych uwag przy dalszych pracach nad projektem oraz za stosowną informację po ich zakończeniu.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/